

'We moeten ouders weer sterker maken'

Dirk Deboutte: 'We moeten het beeld bijstellen dat het de schuld van de opvoeding is als het fout loopt met kinderen.' An Nelissen

DIRK DEBOUTTE OVER JEUGDZORG De Antwerpse jeugdpsychiater Dirk Deboutte zegt dat de overheid en de bevolking zich niet realiseren dat er grote problemen zijn in de jeugdzorg. Hij gelooft ook niet dat de Integrale Jeugdzorg, die het veld moest hervormen, oplossingen biedt.

Van onze redactrice

Veerle Beel

Aan de vooravond van de Internationale Dag van het Gezin trekt de Antwerpse jeugdpsychiater Dirk Deboutte resoluut de kaart van de gezinnen: 'We hebben het nu al vaak genoeg gehad over alles wat fout loopt. We hebben genoeg gesensibiliseerd over kindermishandeling en andere problemen. En we hebben ouders onzeker gemaakt. We geven hen de schuld als het fout loopt, daarom is er in ons jeugdsanctierecht nu sprake van ouderstages, al weet niemand hoe die vorm te geven.'

'Een ander frappant voorbeeld was de rechtszaak tegen de ouders van het kindje dat overleed doordat zijn autozitje niet goed was vastgemaakt. Het wordt tijd dat we weer met een positieve boodschap naar de gezinnen stappen.'

Vroeger waren ouders niet zo onzeker. Hoe is dat toch begonnen?

'Wij, de professionals, hebben hen dat zo geleerd. Ouders weten dat ze hulp krijgen als hun kind een specifiek probleem heeft: autisme, ADHD, een depressie, zelfs als het mishandeld is, is er een apart hulpverleningskanaal voor. Goed, er zijn ook wachtlijsten voor die zaken, maar het is dan tenminste duidelijk waar je kunt worden geholpen.'

'Wat is voor ouders het belangrijkste? Dat hun kind een label opgeplakt krijgt, of dat we ze leren omgaan met hun soms onhandelbaar kind? Ik pleit ervoor om ouders sterker te maken, zodat ze

minder afhankelijk worden van experts en zelf met hun problemen kunnen omgaan.'

Dat veronderstelt dat we geloven in de kracht van ouders, dat we ze niet steeds de zwarte piet doorschuiven.

'We moeten het beeld bijstellen dat kinderen blanco geboren worden en dat het de schuld van de opvoeding of andere maatschappelijke factoren is als het ergens misgaat. Er zijn zeker ook kindfactoren met een genetische oorzaak. Ik noemde al autisme.'

'Er zijn ook jonge kinderen met regulatiestoornissen, die overgevoelig reageren op prikkels - of juist helemaal niet -, die moeilijk te troosten zijn, die vaak moeilijk een slaap-waakritme vinden. Dat kan een genetische bron hebben, maar mogelijk ligt de aanzet hiertoe ook tijdens de zwangerschap, door overmatige stress of toxische stoffen. Eén glaasje alcohol kan al gevolgen hebben.'

'Kijk, wanneer kinderen in de problemen geraken, zijn er veel factoren. Het is een ingewikkeld kluwen. Het is zeker niet alleen de verantwoordelijkheid van de ouders. Maar zij zitten er wel mee en het veroorzaakt spanning in dat gezin. En bovendien moeten we wel met de ouders werken, want hoe zou je zo'n kind anders helpen? En omdat we de ouders nodig hebben, moeten we ons ook durven afvragen: bieden we ouders wel de juiste antwoorden op hun vragen?'

U suggereert dat we dat niet doen. Dat het fout zit met de hulpverlening nu.

'Zoals ik al zei, hebben we ouders geleerd dat ze pas hulp krijgen wanneer ze een diagnose hebben. En in de bijzondere jeugdzorg kunnen ze maar terecht wanneer er zich een problematische opvoedingssituatie (pos) voordoet. Dat is op zich problematisch: want wat is dat, zo'n pos? Wie beoordeelt dat? Als je vrijwillig naar de jeugdzorg stapt, moet je voorbij een comité dat daarover een uitspraak doet. Daarin zitten maatschappelijk werkers en psychologen, en andere mensen met goede bedoelingen. Maar meestal hebben ze weinig ervaring in de praktische omgang met ouders. In het project Integrale Jeugdhulp wil men dit vervangen door een 'uitgebreide multidisciplinaire diagnostische indicatiestelling'. Dat is de bureaucratie ten top.'

'Als ik een hartinfarct krijg, moet ik toch ook niet eerst naar een maatschappelijk werker? Mijn huisarts kan mij direct naar het ziekenhuis doorverwijzen. Zo zou dat ook met de jeugdzorg moeten zijn.'

Bedoelt u dan dat kinderen en jongeren zomaar, op vraag van hun ouders, zouden worden opgenomen in voorzieningen?

'Daar raken we al een eerste probleem aan. Je hebt in de jeugdzorg de keuze: of je kind wordt opgenomen, of niet. Als je tijdelijk een kortdurende opvang nodig hebt, kun je dat niet combineren met thuisbegeleiding. De wetten en regels zijn te rigide. Die moeten we veranderen, zodat er meerdere oplossingen geboden kunnen worden, op maat van de gezinnen. Hulpverleners moeten ook meer samenwerken. Op de werkvloer hunkert men daar naar.'

De Integrale Jeugdzorg, die het veld zou hervormen, werkt ook aan die samenwerking. U staat er kritisch tegenover.

'Omdat ze samenwerking uitbouwen op het niveau van de inrichtende machten en ieder van die inrichtende machten toch zoveel mogelijk het laken naar zich toe probeert te trekken. De Integrale heeft het over netwerken en modules: dat is managerstaal. De enige tool die we in de jeugdhulp hebben, is de relatie tussen de hulpverlener en de ouders en kinderen. Heeft u al een tekst van de Integrale gezien die dat vermeldt? Ik stel voor dat de Integrale Jeugdzorg zichzelf eens ernstig in vraag stelt. De Vlaamse overheid mag dat ook doen, want het Welzijnsbeleid is ook nogal zwaar van die managerscultuur doortrokken.'

Heeft u dan voorstellen voor wat er zou moeten gebeuren?

'Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) worden in België wereldwijd het hoogst aantal jonge kinderen, tot drie jaar, in een instelling geplaatst. Dat is een slechte zaak, want op jonge leeftijd moet je je kunnen hechten aan een of enkele personen. Ik pleit ervoor om deze kinderen enkel nog naar pleeggezinnen te sturen.'

Maar er zijn veel te weinig pleeggezinnen.

'En hoe komt dat? Omdat pleeggezinnen verwaarloosd worden door de overheid. Maak daar werk van, geef ze een statuut en maximale ondersteuning, betaal ze beter. De jonge kinderen hebben er zelf baat bij om uit de voorzieningen te worden gehaald, en zo komt er plaats vrij voor anderen.'

'We weten dat het niet goed gaat met 20 tot 25 procent van onze kinderen. Dat percentage moet naar beneden, want we kunnen die kinderen toch niet allemaal in een voorziening stoppen? Dan zouden we hele dorpen moeten gaan bouwen! En het erge is dat de moeilijkste groepen toch geen opvang vinden: de ernstig gehandicapte kinderen die niet thuis kunnen blijven, of de jongeren met ernstige psychiatrische problemen.'

'Van die laatste groep ken ik er 150 à 200 in Antwerpen en omgeving: jongeren die thuis zitten en niet naar school gaan. Dat is een pijnlijk probleem, dat door de overheid en de bevolking geweldig onderschat wordt.'

Dus om die moeilijke groepen te kunnen opvangen, wil u anderen uit de voorzieningen weghouden. Hoe moet dat dan?

'We hebben een programma gevonden in Australië, Triple P, dat naar de ouders toestapt en hen ondersteunt bij problemen. Zo maak je ouders sterker en minder afhankelijk van de zorg en de experts. De provincie Antwerpen financiert de opleiding van 600 hulpverleners, ook artsen, in Triple P. De opleiding is gratis, maar deelnemers verbinden er zich toe om jaarlijks een aantal gezinnen te helpen. Dat maakt dat over twee jaar 36.000 gezinnen in de provincie sterker zullen staan. Ik geloof echt dat dit een gunstig effect zal hebben op de wachtlijsten.'

'De Vlaamse minister van Welzijn, Inge Vervotte (CD&V), heeft 1 miljoen euro vrijgemaakt om Triple P op brede schaal in Vlaanderen te verspreiden. Dat geld is aan Kind en Gezin toegewezen: weer een voorbeeld van hoe 'instellingen' centraal staan in het beleid en niet het versterken van de competentie van professionals die in contact komen met ouders en kinderen. De WGO adviseert dat hulp aan ouders geïntegreerd deel zou uitmaken van de eerstelijnszorg. Triple P moet rechtstreeks naar alle gezinnen gaan, ook via infovergaderingen tijdens de werklunch in bedrijven.'

Is opvoeden moeilijker geworden, denkt u?

'Kinderen worden vandaag misschien wat te weinig opgevoed. Mijn generatie, de zestigers, heeft daar schuld aan, omdat we vooral geroepen hebben: geef kinderen ruimte! Dat kwam ons goed uit, want daardoor kregen we meer ruimte voor onszelf. Maar kinderen hebben structuren nodig en iemand die af en toe grenzen stelt. Vooral ook omdat de context veranderd is: wij woonden vroeger in een dorp, waar niets te beleven viel. Nu is er elke dag iets te doen. Er zijn veel meer uitdagingen, en dus ook meer risico's.'

www.triplep.net

www.standaard.be/stobbe

Veerle Beel